

Perstekst studienamiddag 1 april 2022

De milieumagistraat: van Chinees vrijwilliger naar specialist?

We staan voor ongeziene uitdagingen op het vlak van milieu en klimaat. Toch zijn er in België geen gespecialiseerde rechters die oordelen in burgerlijke en strafrechtelijke milieuzaken. Dit in scherp contrast tot sommige buurlanden.

Milieuzaken zijn juridisch complex. Onder andere omdat verschillende en constant wijzigende Europese, federale en regionale wetten moeten toegepast worden. Ze zijn ook technisch moeilijk omdat in zaken over milieuverontreiniging op basis van wetenschappelijke informatie geoordeeld moet worden (denk maar aan PFOS, stikstof of bodemzaken).

De advocatuur en het bedrijfsleven hebben zich de voorbije decennia gespecialiseerd in het milieurecht door departementen omgevingsrecht te creëren en/of milieujuristen aan te werven. De rechters van de gewone hoven en rechtbanken daarentegen zijn niet overal opgeleid in het milieurecht.

Ze hebben geen bijzonder wettelijk statuut en milieudossiers worden vaak stiefmoederlijk behandeld binnen de rechtbanken, omdat men deze arbeidsintensieve zaken moet combineren met andere dossiers. Een ongelijke strijd dus, in maatschappelijk belangrijke zaken, met een zwakke handhaving en rechtsonzekerheid tot gevolg.

Europa maant België tot specialisatie

Na een doorlichting van de milieuhandhaving in 2019¹ heeft de Raad van de EU België in mei 2020 aangemaand om specialisatie van rechters of rechtbanken binnen de bestaande structuren wettelijk te verankeren. Zo kan de milieuwetgeving beter gehandhaafd worden en het milieu en de natuur beter beschermd en hersteld worden. Ook diende een mandaat met verplichte opleiding te worden ingericht zoals dat al jaren bestaat voor bijvoorbeeld jeugdrechters, onderzoeksrechters, familierechters, arbeidsrechters of fiscale rechters.

Het **voorstel van Richtlijn van 15 december 2021 tot vervanging van Richtlijn 2008/99 betreffende de bescherming van het milieu door het strafrecht** (“Milieustrafrechtlijn” of “Ecocrime richtlijn”)² voorziet in zijn artikelen 16, 17 en 20 de verplichting voor de Lidstaten om voldoende personeel, financiële, technische en technologische middelen te voorzien voor zij die milieucriminaliteit opsporen, vervolgen en berechten. Zij zullen specialisatie van alle actoren van de handavingsketen (politie, inspectie, Openbaar Ministerie en rechters) moeten bevorderen, regelmatig gespecialiseerde opleidingen organiseren en een nationale strategie voorleggen die elke 5 jaar geëvalueerd zal worden.

---

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14065-2019-INIT/en/pdf>

² https://ec.europa.eu/info/files/proposal-directive-european-parliament-and-council-protection-environment-through-criminal-law-and-replacing-directive-2008-99-ec_en

Op internationaal vlak is sedert de jaren 1970 het aantal gespecialiseerde milieurechtbanken geëxplodeerd tot bijna 3.000 milieurechtbanken in 88 landen. Landen als Australië, Nieuw-Zeeland, Kenia, Mauritius of China hebben al jaren gespecialiseerde milieurechtbanken.

In Frankrijk werden recent gespecialiseerde milieuafdelingen ingevoerd binnen de bestaande rechtbanken³. Deze regionale “milieupolen” hebben gespecialiseerde parketmagistraten, onderzoeksrechters en rechters.

Regeerakkoord en beleidsverklaring Minister van Justitie

Het regeerakkoord⁴ kondigde in België eindelijk een wettelijke verankering aan van de specialisatie van magistraten en gerechtspersoneel op het vlak van milieumisdrijven. Ook in de beleidsverklaring van de Minister van Justitie⁵ staat dat het bestrijden van milieumisdrijven de afgelopen jaren te vaak onderbelicht bleef en versterkt zal worden aangepakt. De specialisatie en de knowhow van magistraten en gerechtspersoneel op het vlak van milieumisdrijven zal versterkt worden en wettelijk verankerd.

De specialisatie in het milieurecht binnen de gewone hoven en rechtbanken van België is tot nu toe niet wettelijk verankerd en bestaat niet in elk rechtsgebied of provincie. Dat leidt tot een verschillende behandeling van rechtszoekenden en van milieudossiers.

Tussen 2016 en 2021 hebben de Rechtbanken van Eerste Aanleg van Antwerpen (afdeling Antwerpen), West-Vlaanderen (afdeling Kortrijk), Henegouwen (afdeling Charleroi), Luik (afdeling Hoei), Luxemburg (afdeling Aarlen) en Namen (afdeling Namen) formeel een gespecialiseerde afdeling geïnstalleerd voor alle milieustrafzaken van hun rechtsgebied⁶. De rechtbanken van Eerste Aanleg van Oost-Vlaanderen en Limburg hebben nog geen dergelijke gespecialiseerde afdeling ingericht. Deze beperkte mogelijkheid tot specialisatie geldt enkel in milieustrafzaken, niet in burgerlijke milieuzaken.

De rechters die in de gespecialiseerde afdelingen werkzaam zijn, kunnen zich niet uitsluitend wijden aan milieuzaken, aangezien zij milieuzaken moeten combineren met andere soorten zaken en worden niet vrijgesteld om een verplichte initiële of voortgezette opleiding te volgen.

---

³ Titel II, art. 15-25 van de Wet n°2020-1672 van 24 december 2020 “relative au Parquet Européen, à la justice environnementale et à la justice pénale spécialisée”, Frans Staatsblad 26 December 2020, in werking getreden op 27 december 2020; <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042737977/>

⁴ Verslag van de formateurs, 30 september 2020, p. 60.

⁵ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 4 november 2020, DOC 55 1610/015, p. 50

⁶ De Wet van 1 december 2013 tot hervorming van de gerechtelijke arrondissementen, voorzag in de *mogelijkheid* (maar niet in een verplichting) om een afdeling exclusief bevoegd te maken voor o.m. milieu, stedenbouw, hormonen, voedselveiligheid, dierenwelzijn, dit was echter geen verplichting. Bij het Hof van Beroep van Bergen (Mons) werd vrijwillig een milieukamer opgericht die zowel civiele als strafrechtelijke milieu- en stedenbouwkundige zaken behandelt. Deze kamer werd ingehuldigd op 29 maart 2022. Het doel is om alle milieuzaken (in brede zin, inclusief milieu, voedselveiligheid, stadsplanning, landbouw) te concentreren en de rechters te laten specialiseren. De kamer zal nog steeds burgerlijke, niet milieugerelateerde zaken behandelen.

Er zijn daarnaast wel *de facto* gespecialiseerde kamers of afdelingen binnen de algemene en, voornamelijk, administratieve rechtbanken omdat milieuzaken systematisch naar die kamers worden verwezen⁷.

Gespecialiseerde magistraten een must

Specialisatie binnen de bestaande rechtbanken kan alleen **structureel en op lange termijn worden gegarandeerd als deze in de wet wordt verankerd** en verplicht is in alle provincies en ressorten. We hopen dat het regeerakkoord en de beleidsverklaring van de Minister van Justitie wat betreft de wettelijke verankering van de specialisatie van magistraten in milieustafzaken, maar ook in burgerrechtelijke milieuzaken snel worden uitgevoerd.

Gespecialiseerde milieurechtbanken zullen bijdragen tot een snellere, meer uniforme en doeltreffende rechtsbedeling. Met de oprichting van milieurechtbanken geeft het beleid aan dat milieubescherming en duurzame ontwikkeling belangrijk zijn. Voor het publiek wordt de toegang tot de rechter in milieuzaken **eenvoudiger, goedkoper en meer zichtbaar**.

Een wettelijk statuut zou toelaten om gespecialiseerde en gemotiveerde milieurechters aan te trekken die uitzicht krijgen op de mogelijkheid om gedurende een voldoende lange termijn de functie uit te oefenen en om daarin ook carrière te maken.

Contactpersoon: Farah Bouquelle, praktijkassistent milieurecht Universiteit Gent, coördinator EU Forum of Judges for the Environment, farah.bouquelle@ugent.be, 0472936605

Achtergrondinformatie:

- Regeerakkoord, Verslag van de formateurs, 30 september 2020, p. 60.
- Beleidsverklaring Minister van Justitie, Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 4 november 2020, DOC 55 1610/015, p. 50
- L. Lavrysen & F. Bouquelle: Waarom zijn milieurechters noodzakelijk? (te verschijnen in *Ars Aequi* 2022)
- EUFJE rapport 2019
https://eufje.org/images/docConf/so2018/EUFJE_Report_on_Training_and_Specialisation_in_Environmental_Law_2019.pdf
- UNEP Environmental Courts and Tribunals Guide 2016:
<https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/10001/environmental-courts-tribunals.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- UNEP Environmental Courts and Tribunals Guide 2022, wordt gepubliceerd in april 2022
- GENVAL rapport: Final report of the Eighth round of mutual evaluations on environmental crime: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14065-2019-INIT/en/pdf> en standpunt ENPE, EUFJE, IMPEL en EnviCrimeNet: http://eufje.org/images/DocDivers/GENVAL_press_release.pdf

---

⁷ Bijvoorbeeld de Nederlandstalige VII en Xde kamer en de XIII en XVde kamer van de Raad van State of de 10de kamer van het Hof van Beroep te Gent.

- Voorstel van Richtlijn van 15 december 2021 tot vervanging van Richtlijn 2008/99 betreffende de bescherming van het milieu door het strafrecht
- https://ec.europa.eu/info/files/proposal-directive-european-parliament-and-council-protection-environment-through-criminal-law-and-replacing-directive-2008-99-ec_en